

Iedere Hagenaar heeft zo z'n speciale plekken in de stad - plekken waar een persoonlijke herinnering aan vastzit. De eerste zoen in een bepaald portiek, de vondst van een nog gave middeleeuwse pot in de eigen tuin, de broekzakken gerold pal vóór de ingang van de winkel op de hoek. Aan vrienden of familie vertellen we daar wel eens over. Ook Den Haag als stad kent zulke herinneringsplekken. Ze verhalen over personen en gebeurtenissen van kort of van lang geleden, en ze zijn de moeite waard om door *iedereen* gekend te worden. Zij hebben te maken met politiek - Den Haag is niet voor niets regeringsstad. Maar ook met alledaagse zaken en vermaak, of met dood en verderf. Het zijn puzzelstukjes, die bij elkaar de geschiedenis van onze straat, buurt en stad vormen.

Herinneringsplekken in de stad

Eigenlijk is de hele Archipelbuurt/Willemspark één grote herinneringsplek aan de bekende schrijver Louis Couperus (1863-1923). Zijn borstbeeld staat aan het begin van de Surinamestraat, en om de hoek, Javastraat 17, is een aan hem gewijd museum gevestigd. Couperus werd geboren op de Mauritskade 43, zo vertelt de in 1930 onthulde gevelsteen. In zijn woonhuis, Surinamestraat 20, schreef hij zijn bekendste Haagse roman, *Eline Vere*. Ook in andere boeken gebruikte hij de Archipelbuurt en het Willemspark als decor voor zijn verhalen. Bekend is het bruggetje van Takma, een van de figuren uit *Van oude mensen, de dingen die voorbijgaan*, dat de Nassaulaan met de Mauritskade verbindt. Een andere bekende Hagenaar is Willem

*met een stukje zeep
en een handdoek
naar het badhuis*

Drees (1886-1988). Hij woonde van 1945 tot aan zijn overlijden op de Beeklaan, nummer 502. Drees was lid van de Haagse gemeenteraad en vele jaren wethouder van Sociale Zaken en Financiën. Tussen 1948 en 1958 leidde hij als minister-president niet minder dan vier kabinetten. Maar het bekendst is hij geworden als grondlegger van de Algemene Ouderdomswet, die er voor zorgde dat elke Nederlander vanaf zijn 65ste een soort pensioen ontving. Hij was zeer geliefd onder de Nederlandse bevolking en werd vaak 'Vader-tje' Drees genoemd. In zijn huis ontving hij tal van bekende en minder bekende personen. In 1948 werd hij bezocht door de Amerikaanse gezant A. Harriman, die het Europese Herstel Programma (Marshall-hulp) met hem kwam bespreken. De Amerikaan zou gezegd hebben: 'Aan een land waar een premier zo eenvoudig woont, is onze hulp goed besteed.' Uit het interieur van Drees' woning is het sober uitgevoerde bureau waaraan hij dagelijks werkte bewaard gebleven. Het is sinds de heropening van het Haags Historisch Museum op 1 september te zien in de vaderlandse collectie.

Badhuizen en de oorlog

In tegenstelling tot de chique buurten werden in Transvaal vooral woningen gebouwd voor arbeiders en middenstanders. Omdat de huizen niet werden voorzien van een aparte wasruimte, waren de bewoners aangewezen op het badhuis in de Spionkopstraat - geopend in 1925. Decennialang trokken talloze mensen, met een stukje zeep en een handdoek, naar het badhuis om te douchen of een bad te nemen. Het is pas sinds de jaren vijftig dat nieuwe woningen standaard een

Minister-president Willem Drees verlaat zijn buis, Beeklaan 502, circa 1950.

De fusilladeplaatsen aan de Parallelweg met gedenksteen. Foto S&V, 1978.

'natte cel' krijgen en bij renovaties van oudere woningen doucheruimtes worden ingebouwd. Daar viel voor het badhuis op den duur niet meer tegenop te concurreren, dus sloot het eind jaren zeventig zijn deuren. Het gebouw met z'n twee karakteristieke schoorstenen is onlangs gerestaureerd en vormt een blijvende herinnering aan het 'badhuistijdperk'.

Wie denkt bij Den Haag, op dit moment het historische decor voor Paul Verhoevens 'Zwartboek', aan een filmtraditie? Toch vond al in 1935 op het landgoed - nu park - Oosterbeek de feestelijke opening plaats van de filmstudio's van Loet C. Barnstijn (1880-1953). De wonderlijke bouwsels aan de rand van het park zijn de tastbare herinneringen daaraan. Tussen eeuwenoude bomen werden twee opnamehallen gebouwd, met verder een geluidsstudio, technische werkplaatsen, een filmkluis en kantoren. Hier vonden de opnames plaats van *Het mysterie van de Mondscheinsonate* en *Merijntje Gijzen's jeugd*, naar het bekende boek van A.M. de Jong. Tijdens de Bezetting gebruikten de Duitsers de studio's voor het maken van de film *Rembrandt*. Ook bouwden ze op het landgoed lanceerinstallaties voor V1's en V2's, die de Engelsen

Het badhuis aan de Spionkopstraat in Transvaal in 1938. Foto Stadsontwikkeling.

Het Nationaal Hindostaans Immigratiemonument op het Hobbemaplein.

Foto Rabin S. Baldewsingh.

in 1944 platbombardeerden. Daarbij werd ook de filmstad van Barnstijn voor een groot deel vernield.

De oorlog keert ook terug aan de Parallelweg, een paar honderd meter van station Hollandsche Spoor vandaan. Daar staat, verloren tussen trambaan en wegverkeer, een houten paal met een witstenen plaquette. Het is een tastbare herinnering aan een gruwelijke vergeldingsactie van de Duitse bezetter op 29 maart 1945, kort voor de Bevrijding. Twaalf Nederlanders werden uit de Scheveningse gevangenis gehaald en per auto weggevoerd. Bij de Jan Blankenstraat stopte de wagen: vier van hen werden meegenomen naar de Parallelweg en daar met een nekschot gedood. De overgebleven acht mannen, die hiervan getuige waren, werden vervolgens naar dezelfde plek gesleurd en eveneens omgebracht.

Michiel van der Mast

Historicus

Berichten uit de vorige eeuw

Anders dan velen denken, zijn verkeerslichten geen naoorlogs verschijnsel. In de jaren twintig van de 20e eeuw was de Laan van Meerdervoort al een drukke verkeersader. Vandaar dat de politie in 1932 besloot op de kruising met de Anna Paulownastraat automatische verkeerslichten te plaatsen: de HEEMAF-lichten. De opletende voetganger zal op die plek een perspexbordje ontwaren, bevestigd aan een van de palen van de voetgangerslichten. Daarop wordt deze primeur in korte bewoordingen vermeld. Erboven staat: *Berichten uit de Vorige Eeuw*. Sinds eind 2002 heeft de gelijknamige stichting zo'n honderd van dergelijke bordjes opgehangen op plekken waar in de vorige eeuw een belangrijke gebeurtenis heeft plaatsgevonden. Wie meer wil weten over al die herinneringsplekken, kan terecht op de website van de stichting: www.budve.nl. Daar worden in tekst en foto's de verschillende onderwerpen nader toegelicht. De bordjes zijn met name in de Archipelbuurt, Transvaal en het Zeeheldenkwartier te vinden, maar moeten in de hele stad komen te hangen.

Het aantrekkelijke van dit initiatief is, dat de herinneringsplekken niet worden geselecteerd door een raad van wijze historici, maar door de bewoners van de wijken zelf. Individueel of via wijkorganisaties, kerken, moskeeën, scholen en sportverenigingen. Voorstellen kunnen via de website worden ingediend. De stichting beoordeelt vervolgens of ze in aanmerking komen als *Bericht uit de Vorige Eeuw*.